

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фармацевтичної ботаніки та фармакогнозії

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за спеціальністю 226 Фармація, промислова фармація

на тему:

**МАРКЕТИНГОВИЙ АНАЛІЗ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ
АНТИДІАБЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ЩО МІСТЯТЬ ІНУЛІН**

Виконала: студентка VI курсу, 3 групи
медико-фармацевтичного факультету
спеціальність 226 «Фармація, промислова фармація»
заочна форма здобуття вищої освіти

Шевчук Яна Дмитрівна

Керівник:

старший викладач кафедри фармацевтичної
ботаніки та фармакогнозії
к.фарм.н. Сахацька Інна Михайлівна

Рецензенти:

доцент закладу вищої освіти кафедри
внутрішньої медицини,
к.мед.н. Паліброда Надія Михайлівна

доцент закладу вищої освіти кафедри педіатрії та
дитячих інфекційних хвороб,
к.мед.н., Марусик Уляна Іванівна

Допущено до захисту

Протокол №10 від 04.02.2026 р.

Завідувач кафедри фармацевтичної ботаніки та фармакогнозії,

д.мед.н., професор

Олександр ЗАХАРЧУК

Чернівці - 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ МАРКЕТИНГОВОГО АНАЛІЗУ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ АНТИДІАБЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ЩО МІСТЯТЬ ІНУЛІН.....	8
1.1. Огляд досліджень щодо ринку антидіабетичних засобів, які містять інулін.....	8
1.2. Біохімічні, фармакологічні та фізіологічні властивості інуліну	10
1.3. Теоретичні засади маркетингового аналізу фармацевтичного ринку	12
РОЗДІЛ 2. МАРКЕТИНГОВИЙ АНАЛІЗ РИНКУ АНТИДІАБЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ З ІНУЛІНОМ.....	16
2.1. Характеристика асортименту антидіабетичних засобів, що містять інулін.....	16
2.2. Структура і динаміка ринку антидіабетичних засобів, що містять інулін.....	26
2.3. Конкурентний аналіз виробників та позиціонування на ринку	28
2.4. Поведінка споживачів та фактори вибору засобів	30
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ІНУЛІНОВМІСНОЇ СИРОВИНИ І МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ	33
3.1. Перспективи використання інуліну в Україні	33
3.2. Рекомендації щодо маркетингової стратегії для антидіабетичних засобів, що містять інулін	34
ВИСНОВКИ.....	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	39

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

БАД – біологічно активні добавки

ЛЗ – лікарський засіб

ЛФ – лікарська форма

ЦД – цукровий діабет

ВСТУП

Цукровий діабет (ЦД) є однією з найпоширеніших хронічних неінфекційних патологій сучасності, що характеризується прогресивним перебігом, високим ризиком ускладнень та значним соціально-економічним навантаженням на систему охорони здоров'я. Зростання захворюваності на ЦД, зокрема другого типу, обумовлює необхідність постійного удосконалення підходів до його профілактики та лікування, а також розширення асортименту ефективних і безпечних антидіабетичних засобів.

Інулін – це природний полісахарид рослинного походження, який широко використовується у фармацевтичній та харчовій промисловості завдяки своїм пребіотичним, гіпоглікемічним, метаболічним і детоксикаційним властивостям. Його здатність позитивно впливати на вуглеводний обмін, мікробіоту кишечника та загальний метаболічний статус організму зумовлює зростання інтересу до інуліновмісних засобів як складової комплексної терапії ЦД. Водночас розширення ринку таких засобів потребує ґрунтовного науково обґрунтованого аналізу з позицій фармакоекономіки та маркетингу.

Фармацевтичний ринок антидіабетичних засобів, що містять інулін, характеризується динамічним розвитком, зростанням конкуренції між виробниками, різноманітністю форм випуску та сегментацією за цільовими групами споживачів. За цих умов маркетинговий аналіз стає важливим інструментом для оцінки асортименту, структури ринку, поведінки споживачів, конкурентного середовища та перспектив подальшого розвитку. Особливо актуальним є вивчення цього сегмента в умовах українського фармацевтичного ринку, з урахуванням нормативно-правових, економічних та соціальних чинників.

Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю комплексного поєднання знань про біохімічні та фармакологічні властивості інуліну з інструментарієм маркетингового аналізу фармацевтичного ринку. Такий підхід дозволяє не лише оцінити поточний стан ринку антидіабетичних засобів з

інуліном, а й визначити перспективи їх подальшого використання та розробити рекомендації щодо ефективних маркетингових стратегій.

Метою роботи є проведення маркетингового аналізу фармацевтичного ринку антидіабетичних засобів, що містять інулін, а також обґрунтування перспектив і рекомендацій щодо використання інуліновмісної сировини та маркетингових стратегій у даному сегменті.

Для досягнення поставленої мети в роботі передбачається вирішення таких **завдань**:

1. проаналізувати наукові дослідження щодо ринку антидіабетичних засобів, які містять інулін;
2. охарактеризувати біохімічні, фармакологічні та фізіологічні властивості інуліну;
3. розкрити теоретичні засади маркетингового аналізу фармацевтичного ринку;
4. дослідити асортимент, структуру та динаміку ринку антидіабетичних засобів з інуліном;
5. здійснити конкурентний аналіз виробників і позиціонування продукції;
6. проаналізувати поведінку споживачів та фактори вибору інуліновмісних засобів;
7. визначити перспективи використання інуліну в Україні та розробити рекомендації щодо маркетингових стратегій.

Об'єктом дослідження є фармацевтичний ринок антидіабетичних засобів.

Предметом дослідження – антидіабетичні засоби, що містять інулін, та маркетингові аспекти їх обігу на фармацевтичному ринку України.

Огляд наукових джерел свідчить, що проблема використання інуліну в складі антидіабетичних засобів розглядається з різних наукових позицій – біохімічної, фармакологічної, клінічної та маркетингово-економічної. У працях А. Т. Безусова, І. В. Пилипенка, З. Ю. Средницької [1], а також у підручниках і

довідкових виданнях з фармакогнозії [2, 3] ґрунтовно висвітлено біохімічні властивості інуліну, джерела його отримання та механізми фізіологічної дії. Фармакологічний і клінічний потенціал інуліну та інуліновмісних рослин при ЦД розкрито в роботах О.І. Волошина та співавторів [4], О.Я. Цаля і Р.М. Лисюка [5], а також у сучасних оглядових публікаціях зарубіжних авторів [6, 7], де підкреслюється його пребіотичний, гіпоглікемічний та метаболічний ефекти. Значний масив досліджень присвячено аналізу асортименту та фармацевтичного ринку препаратів, що містять інулін, зокрема в роботах І.М. Сахацької та співавторів [8, 9, 10], а також у маркетингових дослідженнях А.О. Savych і В.В. Pavliuk [11], що дає змогу оцінити структуру, динаміку та конкурентне середовище відповідного сегмента фармацевтичного ринку. Доповненням до наукових публікацій є офіційні дані Державного реєстру лікарських засобів (ЛЗ) України [12] та інформаційні фармацевтичні платформи [13], які забезпечують актуальну інформацію щодо представленості інуліновмісних засобів на вітчизняному ринку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання матеріалів дослідження у практичній діяльності фармацевтичних підприємств і аптечних закладів для оптимізації асортиментної політики та розробки ефективних маркетингових стратегій антидіабетичних засобів, що містять інулін. Отримані результати можуть бути застосовані під час формування рекомендацій щодо позиціонування інуліновмісної продукції, планування інформаційно-рекламних заходів, а також у навчальному процесі при вивченні дисциплін фармацевтичного та економічного спрямування.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному підході до маркетингового аналізу фармацевтичного ринку антидіабетичних засобів, що містять інулін, з урахуванням їх біохімічних, фармакологічних та споживчих характеристик в умовах українського фармацевтичного ринку. У роботі систематизовано асортимент інуліновмісних засобів, проаналізовано структуру та динаміку відповідного ринкового сегмента, визначено особливості конкурентного середовища та узагальнено ключові фактори споживчого

вибору, що доповнює наукові уявлення про закономірності формування і розвитку даного сегмента фармацевтичного ринку.

Публікації. За матеріалами магістерської кваліфікаційної роботи опубліковано 1 працю, а саме статтю у збірнику VII Міжнародної науково-практичної конференції «MODERN SCIENCE: TRENDS, CHALLENGES, SOLUTIONS».

Обсяг і структура роботи. Наукова робота складається зі вступу, огляду літератури, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури. Обсяг основного тексту магістерської роботи складає 35 сторінок друкованого тексту. Робота проілюстрована 3 таблицями та 2 рисунками. Перелік використаних джерел літератури включає 20 найменувань, із яких 14 кирилицею, латиною – 6.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ МАРКЕТИНГОВОГО АНАЛІЗУ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ АНТИДІАБЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ЩО МІСТЯТЬ ІНУЛІН

1.1. Огляд досліджень щодо ринку антидіабетичних засобів, які містять інулін

У сучасних наукових дослідженнях проблема ЦД розглядається не лише як медична, але й як соціально-економічна та фармакоеконімічна, що зумовлює зростання інтересу до пошуку ефективних, безпечних і доступних засобів для його профілактики та комплексного лікування. За даними вітчизняних і зарубіжних авторів, у XXI столітті ЦД набув масштабів глобальної епідемії, а темпи зростання захворюваності щороку збільшуються, особливо щодо діабету 2-го типу, який становить до 85 % усіх випадків захворювання [4, 8]. Така ситуація стимулює активний розвиток фармацевтичного ринку антидіабетичних засобів, у тому числі препаратів природного походження.

Значна кількість досліджень присвячена обґрунтуванню доцільності застосування інуліну та інуліновмісної рослинної сировини у профілактиці й лікуванні інсулінонезалежного ЦД. У працях вітчизняних авторів наголошується, що традиційна цукрознижувальна фармакотерапія, попри високу ефективність, має низку обмежень, пов'язаних із побічними ефектами, розвитком резистентності та неможливістю тривалої стабілізації метаболічних порушень [4]. У зв'язку з цим фітотерапія та використання інуліновмісних засобів розглядаються як важливий допоміжний компонент комплексного лікування, що дозволяє зменшити фармакологічне навантаження на організм [14].

Важливий внесок у вивчення фармацевтичного ринку антидіабетичних засобів, що містять інулін, зроблено у роботах І. М. Сахацької, О. М. Горошко, О. І. Захарчука та співавторів [8, 9, 10]. Авторами проведено ґрунтовний маркетинговий аналіз асортименту ЛЗ, дієтичних добавок та лікарської

рослинної сировини, представлених на фармацевтичному ринку України. Дослідження охоплювали як традиційні аптечні мережі, так і онлайн-аптеки та спеціалізовані електронні ресурси, що забезпечило репрезентативність отриманих результатів.

За результатами зазначених досліджень встановлено, що ринок інуліновмісних антидіабетичних засобів в Україні характеризується значною насиченістю та різноманіттям торгових найменувань. Зокрема, виявлено понад 120 позицій продукції у різних лікарських формах (ЛФ), серед яких домінують дієтичні добавки, що становлять близько 97 % від загального асортименту [8]. При цьому більшість препаратів є однокомпонентними засобами з інуліном, тоді як комбіновані продукти, що містять інулін у поєднанні з іншими біологічно активними речовинами, займають меншу частку ринку.

Окрему увагу дослідники приділяють аналізу структури виробництва інуліновмісних засобів. За даними маркетингових досліджень, провідні позиції на фармацевтичному ринку України належать вітчизняним виробникам, частка яких перевищує 50 %, тоді як імпортна продукція представлена переважно виробниками зі США, країн Європейського Союзу та Канади [8, 9]. Це свідчить про наявність значного виробничого потенціалу в Україні та перспективи подальшого розвитку національного сегмента інуліновмісних препаратів.

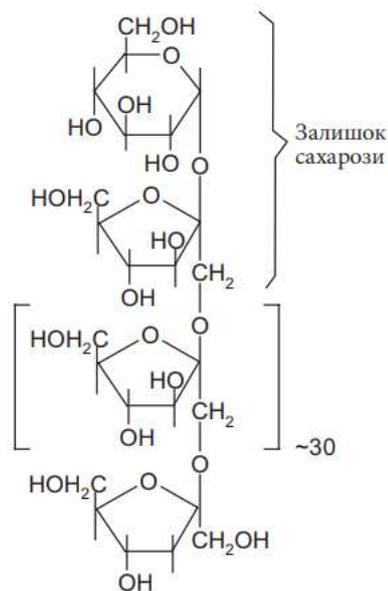
У наукових публікаціях також наголошується на широкій сировинній базі для виробництва інуліну. Дослідження Я.С. Кічимасової, а також фармакогностичні джерела вказують на високу концентрацію інуліну у таких рослинах, як цикорій, топінамбур, кульбаба лікарська, лопух великий, оман високий та інші [15, 2, 3]. Саме ці рослини становлять основу більшості інуліновмісних препаратів, представлених на ринку, що підтверджує тісний зв'язок між фармакогнозією та маркетинговими аспектами розвитку антидіабетичних засобів.

Таким чином, аналіз наукових джерел свідчить, що ринок антидіабетичних засобів, які містять інулін, є динамічним, багатокомпонентним і перспективним сегментом фармацевтичного ринку України. Дослідження

вітчизняних і зарубіжних авторів формують ґрунтовну теоретичну та практичну базу для подальшого маркетингового аналізу асортименту, структури ринку, конкурентного середовища та напрямів удосконалення маркетингових стратегій у цьому сегменті.

1.2. Біохімічні, фармакологічні та фізіологічні властивості інуліну

Інулін є найбільш вивченим представником групи фруктанів – резервних полісахаридів рослинного походження, що складаються з залишків фруктози, з'єднаних між собою β -(2 $\rightarrow$ 1)-глікозидними зв'язками, з наявністю кінцевого залишку глюкози. За хімічною природою інулін належить до фруктозанів і широко поширений у рослинах родин Айстрові, Лілійні, Дзвоникові та деяких інших, де накопичується переважно у клітинному соку підземних органів. Основними промисловими джерелами інуліну є корені цикорію та бульби топінамбура, у яких його вміст може досягати 10-12 % і більше [16, 2, 3].

Інулін

З фізико-хімічної точки зору інулін являє собою білий або злегка жовтуватий аморфний гігроскопічний порошок, майже без запаху, який погано розчиняється у холодній воді та добре – у гарячій. Він не дає характерного забарвлення з розчином йоду, що відрізняє його від крохмалю. Молекулярна

маса інуліну зазвичай не перевищує 6000 дальтон, що зумовлює його біологічну доступність та можливість використання у фармацевтичній і харчовій промисловості [2, 17].

Біохімічною особливістю інуліну є його стійкість до гідролізу травними ферментами людини у верхніх відділах шлунково-кишкового тракту. Потрапляючи до товстого кишечника, інулін ферментується корисною мікрофлорою з утворенням коротколанцюгових жирних кислот, які позитивно впливають на вуглеводний і ліпідний обмін, а також сприяють нормалізації рівня глюкози в крові. Завдяки цьому інулін широко застосовується як пребіотик і як замітник крохмалю та цукру в дієтичному харчуванні хворих на ЦД і осіб із порушеннями обміну речовин [7].

Фармакологічні властивості інуліну проявляються у його гіпоглікемічній, детоксикаційній та метаболічній дії. Він сприяє зниженню рівня глюкози в крові, покращує чутливість тканин до інсуліну, зменшує ризик розвитку ускладнень ЦД та використовується як допоміжний засіб при ожирінні, захворюваннях нирок, артриті й метаболічному синдромі. Крім того, інулін здатний зв'язувати і виводити з організму токсичні речовини та важкі метали, що підсилює його лікувально-профілактичний ефект.

Фізіологічний вплив інуліну також полягає у позитивному впливі на імунну та серцево-судинну систему. Регулярне його споживання сприяє зниженню ризику розвитку атеросклерозу, серцево-судинних і онкологічних захворювань, а також покращує засвоєння мінеральних речовин і вітамінів, зокрема кальцію, магнію та заліза [6].

Особливе місце серед інуліновмісних рослин займає цикорій дикий (*Cichorium intybus* L.), корені якого є одним із найбагатших природних джерел інуліну. У дикорослих форм вміст інуліну може досягати до 49 %, а у культивованих – до 61 %. Препарати з коренів цикорію використовуються як гіпоглікемічні, жовчогінні та загальнозміцнювальні засоби і входять до складу протидіабетичних зборів, що підтверджує доцільність застосування інуліновмісної сировини у комплексному лікуванні ЦД.

Отже, інулін є біологічно активним полісахаридом рослинного походження з вираженими біохімічними, фармакологічними та фізіологічними властивостями. Його стійкість до травних ферментів, пребіотична дія та здатність позитивно впливати на вуглеводний і ліпідний обмін зумовлюють доцільність використання інуліну в дієтичному та лікувально-профілактичному харчуванні хворих на ЦД. Гіпоглікемічний, детоксикаційний і метаболічний ефекти інуліну, а також його позитивний вплив на імунну та серцево-судинну системи обґрунтовують широке застосування інуліновмісної сировини у фармацевтичній практиці. Сукупність наведених властивостей формує наукову основу для активного використання інуліну у складі антидіабетичних засобів та підтверджує перспективність розвитку цього сегмента фармацевтичного ринку.

1.3. Теоретичні засади маркетингового аналізу фармацевтичного ринку

Маркетинговий аналіз фармацевтичного ринку є систематичним процесом збирання, обробки та інтерпретації інформації про стан, структуру та тенденції розвитку ринку ЛЗ з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Його специфіка зумовлена особливостями фармацевтичної галузі, яка поєднує ринкові механізми з жорстким державним регулюванням, високими вимогами до якості, безпеки та ефективності продукції, а також соціальною значущістю ЛЗ для населення. У цьому контексті маркетинговий аналіз виступає ключовим інструментом оцінки конкурентного середовища, асортиментної політики та поведінки споживачів на фармацевтичному ринку [9].

Важливою складовою маркетингового аналізу є дослідження структури фармацевтичного ринку, яке передбачає виокремлення його основних сегментів за фармакотерапевтичними групами, формами випуску, країнами-виробниками, каналами збуту та цільовими групами споживачів. Такий підхід дозволяє визначити частку окремих сегментів, оцінити рівень насиченості ринку та виявити перспективні напрями розвитку. Для фармацевтичного ринку антидіабетичних засобів особливе значення має сегментація за типом препарату

(ЛЗ, дієтичні добавки, фітопрепарати), що дає змогу більш точно оцінити конкурентні позиції кожної групи (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Основні складові маркетингового аналізу фармацевтичного ринку

Складова маркетингового аналізу	Зміст та характеристика	Практичне значення для фармацевтичного ринку
Аналіз структури ринку	Дослідження поділу ринку за фармакотерапевтичними групами, ЛФ, країнами-виробниками, каналами збуту	Дозволяє визначити частку окремих сегментів та оцінити рівень насиченості ринку
Асортиментний аналіз	Оцінка широти, глибини та повноти асортименту ЛЗ, дієтичних добавок і фітопрепаратів	Сприяє виявленню домінуючих груп препаратів і перспектив розширення асортименту
Аналіз динаміки ринку	Вивчення змін обсягів пропозиції, кількості торгових найменувань, темпів зростання або скорочення ринку	Дає змогу прогнозувати тенденції розвитку фармацевтичного ринку
Конкурентний аналіз	Ідентифікація основних виробників, аналіз їхніх ринкових часток, цінової політики та позиціонування	Дозволяє оцінити рівень конкуренції та визначити конкурентні переваги
Аналіз цінової політики	Дослідження рівня цін, цінових діапазонів, співвідношення «ціна-якість»	Сприяє формуванню обґрунтованої цінової стратегії
Аналіз поведінки споживачів	Вивчення мотивації вибору препаратів, ролі рекомендацій лікарів і фармацевтів, впливу бренду та країни-виробника	Дозволяє краще адаптувати продукцію до потреб споживачів
Фармакоеконімічний аналіз	Оцінка економічної доцільності застосування препаратів з урахуванням ефективності та вартості	Забезпечує обґрунтування раціонального вибору ЛЗ
Аналіз нормативно-правового середовища	Вивчення вимог державного регулювання, реєстрації та обігу ЛЗ	Забезпечує відповідність маркетингових стратегій законодавству

Одним із базових елементів теоретичних засад маркетингового аналізу є аналіз асортименту ЛЗ. Він охоплює оцінку широти, глибини та повноти асортименту, різноманітності ЛФ, дозувань і комбінацій активних речовин. Асортиментний аналіз дозволяє виявити домінуючі групи препаратів, визначити рівень оновлення продукції та ступінь відповідності пропозиції потребам ринку. У фармацевтичній практиці особливу увагу приділяють також аналізу співвідношення між вітчизняною та імпоротною продукцією, що має важливе значення для оцінки конкурентоспроможності національних виробників [11].

Наступним важливим напрямом маркетингового аналізу є дослідження конкурентного середовища, яке передбачає ідентифікацію основних виробників і постачальників, аналіз їхніх ринкових часток, цінової політики та стратегій позиціонування. У межах цього аналізу використовуються такі інструменти, як SWOT-аналіз, аналіз п'яти сил конкуренції М. Портера, а також порівняльний аналіз основних характеристик продукції [18]. Це дозволяє визначити рівень конкуренції на ринку, бар'єри входу та виходу, а також фактори, що впливають на формування конкурентних переваг.

Окреме місце у маркетинговому аналізі фармацевтичного ринку посідає дослідження поведінки споживачів. Воно спрямоване на виявлення мотивів вибору ЛЗ, ролі рекомендацій лікарів і фармацевтів, впливу ціни, бренду, країни-виробника та форми випуску на прийняття рішення про купівлю. Для фармацевтичного ринку характерною є багатофакторність споживчої поведінки, що обумовлює необхідність комплексного аналізу як раціональних, так і психологічних чинників вибору препаратів.

У процесі маркетингового аналізу широко застосовуються кількісні та якісні методи дослідження. До кількісних методів належать статистичний аналіз, аналіз динаміки продажів, розрахунок ринкових часток, індексів зростання та концентрації ринку. Якісні методи включають експертні оцінки, аналіз вторинної інформації, контент-аналіз нормативно-правових документів і

маркетингових матеріалів. Поєднання цих методів забезпечує комплексність і достовірність результатів маркетингового аналізу.

Отже, теоретичні засади маркетингового аналізу фармацевтичного ринку ґрунтуються на системному підході до вивчення ринкових процесів, який охоплює аналіз структури ринку, асортименту продукції, конкурентного середовища та поведінки споживачів. Застосування зазначених теоретичних положень дозволяє отримати об'єктивну картину функціонування фармацевтичного ринку та є необхідною передумовою для проведення практичного маркетингового аналізу антидіабетичних засобів, що містять інулін.

РОЗДІЛ 2

МАРКЕТИНГОВИЙ АНАЛІЗ РИНКУ АНТИДІАБЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ З ІНУЛІНОМ

2.1. Характеристика асортименту антидіабетичних засобів, що містять інулін

Асортимент антидіабетичних засобів, що містять інулін і представлені на фармацевтичному ринку України, є достатньо широким і різноманітним. За результатами проведеного аналізу виявлено 123 торгових найменувань, які включають ЛЗ, дієтичні добавки та лікарську рослинну сировину. Водночас слід зазначити, що переважна більшість продукції (97,6%) представлена БАДами, тоді як частка зареєстрованих ЛЗ є незначною. Це свідчить про позиціонування інуліну насамперед як функціонального інгредієнта для профілактики та підтримувальної терапії, а не як повноцінного фармакологічного моноагента.

За складом асортимент інуліновмісних засобів поділяється на однокомпонентні та комбіновані. Встановлено, що 65,57% продукції містять інулін як єдиний або основний активний компонент, тоді як 34,42% становлять комбіновані препарати, у складі яких інулін поєднується з іншими біологічно активними речовинами (фруктозо-олігосахаридами, екстрактами лікарських рослин, пробіотиками, вітамінами та мінералами). Така структура асортименту відповідає сучасним тенденціям комплексного підходу до корекції порушень вуглеводного обміну та супутніх метаболічних розладів.

Значну частину асортименту формують інуліновмісні препарати рослинного походження, зокрема на основі топінамбура, цикорію, кульбаби лікарської, лопуха великого та оману високого. Ці засоби представлені у вигляді порошків, таблеток, капсул, фіточаїв, рідких екстрактів та фітовитяжок. Наявність широкого спектра ЛФ підвищує доступність продукції для різних груп споживачів і дозволяє індивідуалізувати вибір залежно від віку, супутніх захворювань та уподобань пацієнтів.

Аналіз ЛФ показав, що найбільш поширеними є капсули, таблетки та порошки, які зручні у застосуванні та забезпечують точність дозування. Меншою мірою представлені рідкі форми (екстракти, концентрати) та фіточайна продукція, що, однак, користується попитом серед споживачів, орієнтованих на фітотерапевтичні та натуральні засоби. Окрему нішу займають комбіновані пробіотичні комплекси з інуліном, які поєднують антидіабетичну та пребіотичну дію (рис. 2.1 та рис. 2.2).

Рис. 2.1. Розподіл інуліновмісних антидіабетичних засобів за лікарськими формами

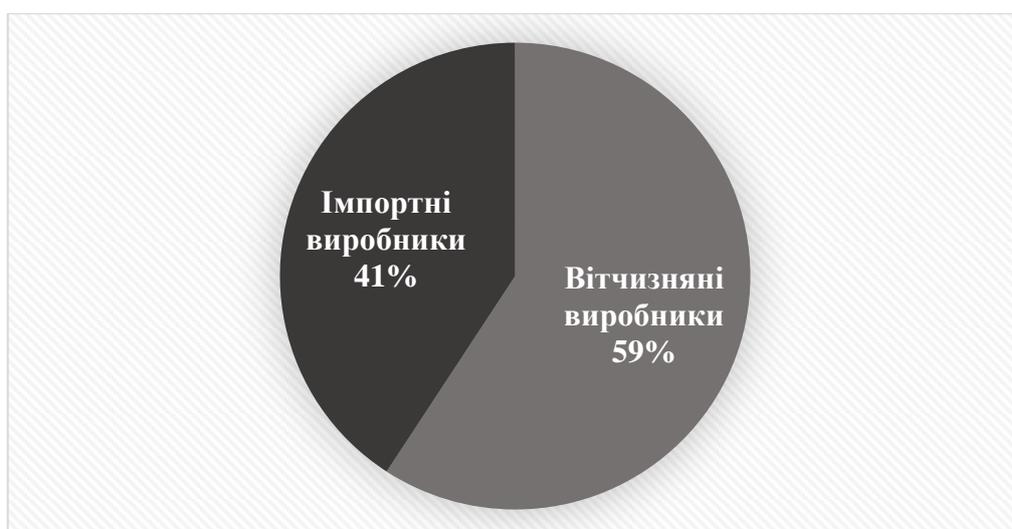

Рис. 2.2. Розподіл інуліновмісних антидіабетичних засобів за країною-виробником

За країною походження встановлено, що левова частка інуліновмісних засобів виробляється в Україні (60,16%), що свідчить про активний розвиток вітчизняного сегмента фітопрепаратів і дієтичних добавок. Частка імпоротної продукції становить 39,84% і представлена переважно виробниками зі США, Польщі, Канади, Великої Британії та Австралії. Імпортні засоби, як правило, позиціонуються у середньому та високому цінових сегментах і часто мають комбінований склад.

У цілому інуліновмісні засоби застосовуються переважно для профілактики та комплексної фармакотерапії інсулінонезалежного ЦД (II типу), а також для корекції супутніх станів – дисбіозу кишечника, ожиріння, атеросклерозу та порушень ліпідного обміну. Такий характер асортименту підтверджує, що інулін розглядається як важливий функціональний компонент у системі комплексного ведення пацієнтів з метаболічними порушеннями [9].

Асортимент антидіабетичних засобів, що містять інулін і представлені на фармацевтичному ринку України, характеризується чітким домінуванням БАД, частка яких становить 97,6% від загальної кількості 123 торгових найменувань, тоді як зареєстровані ЛЗ складають лише 2,4%. Інулін у таких продуктах використовується переважно як основний функціональний компонент із пребіотичною та метаболічною дією, що зумовлює їх застосування головним чином у профілактиці та комплексній підтримувальній терапії ЦД II типу та супутніх метаболічних порушень. За складом асортимент представлений як однокомпонентними засобами з інуліном (65,57%), так і комбінованими препаратами (34,42%), у яких інулін поєднується з пробіотиками, рослинними екстрактами, вітамінами та мінералами. Найпоширенішими ЛФ є капсули, таблетки та порошки, що забезпечують зручність застосування і точність дозування, а провідну позицію серед виробників займають вітчизняні компанії, на частку яких припадає 59,2% продукції, що свідчить про сформований і перспективний розвиток українського сегмента інуліновмісних антидіабетичних засобів (табл. 2.1).

**Перелік лікарських засобів, дістичних добавок та лікарської
рослинної сировини, що містять інулін та представлені на
фармацевтичному ринку України**

№ з/п	Назва	Виробник	Країна	Лікарська форма
1.	Інулін Нутрімед	ТОВ «Нутрімед»	Україна	Капс. 500 мг № 60
2.	Турбіотик діарея	SENSILAB POLSKA SP	Польща	Саше № 10
3.	Турбіотик закрєп	SENSILAB POLSKA SP	Польща	Саше № 10
4.	Турбіотик шкіра	SENSILAB POLSKA SP	Польща	Капс. № 10
5.	Ендокрин Актив – Антидіабетичний Біокомплекс	ТОВ Elit Pharm	Україна	Капс. №30
6.	Інуган комплекс інулінів	ТОВ «Янтра-2006»	Україна	Капс. №60
7.	Інуган	Amrita	Україна	Капс. № 60
8.	Інулін-М	Amrita	Україна	Табл. № 60
9.	Фітоінулін	Харківська фармацевтична фабрика	Україна	Табл. № 60
10.	Інулін форте	«Грін-Віза»	Україна	Табл. № 60
11.	Інулін+	ПП Компанія «Дана, Я»	Україна	Капс. № 90
12.	Інулінол	Зелена долина	Україна	Капс. № 60
13.	Інулін	Nosorog, Зелена долина	Україна	Порошок 200 г
14.	Stark Inulin & FOS	Stark Pharm	Україна	Табл. № 180
15.	Інулін	НПА «Одеська біотехнологія»	Україна	Табл. № 60
16.	Квертулін	НПА «Одеська біотехнологія»	Україна	Порошок 80 г Табл. № 60
17.	Інулакт	Харківська фармацевтична фабрика	Україна	Рідина
18.	Інулін-нео	Іннео Фарм	Україна	Капс. № 90
19.	Інулін-нео 3 дитячий	Іннео Фарм	Україна	Саше № 10, № 20

20.	Інулін-нео 5	Іннео Фарм	Україна	Саше № 20
21.	Інулін-нео дитячий	Іннео Фарм	Україна	Порошок 70 г
22.	Біостимулін. Для міцного імунітету	Інулан ЛТД, НВП, МП	Україна	Капс. № 180
23.	Бораго Бодролін	Інулан ЛТД, НВП, МП	Україна	Капс. № 180
24.	Інулан (високомолекулярний інулін)	Інулан ЛТД, НВП, МП	Україна	Порошок, Капс. № 180
25.	Корінь Здоров'я	Інулан ЛТД, НВП, МП	Україна	Капс. № 180
26.	Пасіфлорін	Інулан ЛТД, НВП, МП	Україна	Капс. № 180
27.	Роузалін	Інулан ЛТД, НВП, МП	Україна	Капс. № 180
28.	ТОКСІНОФФ	Інулан ЛТД, НВП, МП	Україна	Капс. № 180
29.	Трифолейн	Інулан ЛТД, НВП, МП	Україна	Порошок, Капс. № 180
30.	Гіностемінін	Інулан ЛТД, НВП, МП	Україна	Порошок, Капс. № 180
31.	Мультинулан	Інулан ЛТД, НВП, МП	Україна	Порошок, Капс. № 180
32.	Здраволін	Інулан ЛТД, НВП, МП	Україна	Порошок, Капс. № 180
33.	Веселка здоров'я	Інулан ЛТД, НВП, МП	Україна	Порошок, Капс. № 180
34.	Фітосил	Інулан ЛТД, НВП, МП	Україна	Порошок, Капс. № 180
35.	Здраволіт	Інулан ЛТД, НВП, МП	Україна	Порошок, Капс. № 180
36.	Фітофлакс	Інулан ЛТД, НВП, МП	Україна	Табл. № 20, № 40, Рідкий концентрат у фл. 100 мл, Чай – по 20 пак. (2,1 г)
37.	Інулін органічний, Inulin	Now Foods	США	Порошок, 227 г
38.	Інулін ФОС пребіотик	Jarrow Formulas	США	Порошок, 180 г
39.	Інулін в порошку, Inulin	Swanson	США	Порошок,

	Powder			227 г
40.	Інулін Bio Planet	Bio Planet	Польща	Порошок, 250 г
41.	Пребіотик Stark Pharm – Inulin & FOS	Stark Pharm	Україна	Порошок, 300 г
42.	Муссrobio me Probiotic + пребіотик інулін для дорослих 50+ формула 30 мільярд CFU - 30 Веганські	Solaray	Велика Британія	Капс. № 30
43.	Ектіс	Австраліан Фармасьютікал Мануфактурерс Пті Лтд	Австралія	Табл. № 10, № 15
44.	Нейроклін	ТОВ «Елемент здоров'я»	Україна	Капс. 400 мг № 60
45.	Фітоінулін фітовитяжка	ТМ «Зелена аптека планети здоров'я»	Україна	Фітовитяжка 40 мл
46.	Атероліпофіт фітовитяжка	ТМ «Зелена аптека планети здоров'я»	Україна	Фітовитяжка 40 мл
47.	Топінамбур з кульбабою	Олівія	Україна	Дой-пак 150 г
48.	Лопух великий корінь	Екватор	Україна	Лікувальний чай, насипом, 50 г
49.	Лопух великий корінь	ТМ Naturalis	Україна	Фіточай, 50 г
50.	Фіточай «Корінь лопуха великого»	ЧП Карпов М.Ю. ФОП	Україна	Фіточай, 50 г,
51.	Лопух	Біола	Україна	Табл. №90 по 0,4
52.	Біологічно активна рідина «Лопух»	Біола	Україна	Рідина, 100 мл
53.	Лопух – Життєва сила	ДаникаФарм	Україна	Табл. №90
54.	Екстракт кореня лопуха рідкий	Примафлора	Україна	50 мл
55.	Органічний корінь лопуха	Alvita Teas	США	Фіточай, 48 г, 24 чайних пакетики
56.	Корінь лопуха, Burdock	Nature's Answer	США	Рідина 2000 мг, 60 мл
57.	Органічний порізаний та просіяний корінь лопуха	Frontier Natural Products	США	Корінь, 453 г
58.	Органічний лопух,	Solaray	США	Капс. 485 мг,

	Organically Grown Burdock			№ 100
59.	Корінь лопуха, Burdock Root	Swanson	США	Капс. 460 мг, № 100
60.	Натуральний корінь лопуха, подрібнений та просіяний	Starwest Botanicals	США	Корінь, 1 фунт
61.	Корінь лопуха, Burdock	Nature's Answer	США	Рідина 30 мл
62.	Лопух, корінь, Burdock	Natures Answer	США	Капс. 500 мг, № 90
63.	Корінь лопуха, Burdock	Eclectic Institute	США	Капс. 500 мг, № 90
64.	Корінь лопуха	Christopher's Original Formulas	США	Капс. 500 мг, № 100
65.	Корінь лопуха, Burdock Root	Now Foods	США	Капс. 430 мг, № 100
66.	Корінь лопуха, Burdock	Natures Way	США	Капс. 475, 950 мг, № 100
67.	Порошок топінамбура	МакВар Екопродукт	Україна	Порошок 150 г
68.	Топінамбур	Данікафарм	Україна	Табл. 0,4 г №90
69.	Топінамбур для профілактики цукрового діабету	Данікафарм	Україна	Пігулки 0,4 г №90
70.	Фіточай «Кульбаба корінь»	ЧП Карпов М.Ю. ФОП	Україна	Фіточай, 50 г
71.	Фіточай «Кульбаба корінь»	TM Naturalis	Україна	Фіточай, 50 г
72.	БАД Кульбаба лікарська – Енергія Сонця	Данікафарм	Україна	Пігулки по 0,4 г №90
73.	Кульбаба	Еконіка	Україна	Фітосвічки №10
74.	Кульбаба лікарська	Данікафарм	Україна	Рідина 100 мл
75.	Кульбаба корінь	TM Натураліс	Україна	Фіточай 50 г
76.	Кульбаба	TM Біола	Україна	Табл. №90
77.	Кульбаба	Данікафарм	Україна	Табл. 0,4 г №90
78.	Корінь кульбаби, Dandelion	Eclectic Institute	США	Капс. 150, 400 мг № 90
79.	Натуральний мелений	Frontier Natural	США	Розсипна

	корінь кульбаби	Products		пачка 16 унцій (453 г)
80.	Органічний порізаний та просіяний корінь кульбаби	Frontier Natural Products	США	Розсипна пачка 16 унцій (453 г)
81.	Корінь кульбаби, Dandelion Root Extract	Natural Factors	США	Капс. №90
82.	Натуральний корінь кульбаби C/S	Starwest Botanicals	США	Розсипна пачка 453,6 г (1 фунт)
83.	Органічний трав'яний чай з обсмаженим коренем кульбаби	Traditional Medicinals	США	Фіточай, 16 чайних пакетиків, 0,85 унції
84.	Корінь кульбаби, Dandelion	Nature's Answer	США	Капс. 1260 мг №90
85.	Корінь кульбаби, Dandelion	Nature's Answer	США	Рідина 2,000 мг, 30 мл
86.	Органічна кульбаба	Solaray	США	Капс. 520 мг №100
87.	Екстракт кульбаби	Herb Pharm	США	Рідина 30, 120 мл
88.	Органічний корінь кульбаби	Gaia Herbs	США	Рідина 30 мл
89.	Корінь кульбаби Dandelion Root	Now Foods	США	Капс. 500 мг №100
90.	Корінь кульбаби (Dandelion)	Natures Way	США	Капс. 525 мг №100, №180
91.	Оману кореневища та корені	ЗАТ «Ліктрави»	Україна	Фільтр-пакет №20 по 4 г, розсипна пачка по 100 г
92.	Оману кореневища з коренями	ПрАТ Фармацевтична фабрика Віола	Україна	Фільтр-пакет №12 по 4 г, розсипна пачка по 50 г
93.	Фіточай Ключі Здоров'я Оману корінь	ТОВ Ключі здоров'я	Україна	Розсипна пачка по 50 г
94.	Девясил — Дев'ять сил (Inula helénium)	Даникафарм	Україна	Табл. 0,4 г №90
95.	Кореневище оману високого (девясилу)	ПП «Союз Афган»	Україна	Фіточай, 50 г
96.	Екстракт Оману	МЕДАГРОПРОМ	Україна	Рідина 30мл

97.	Оман	Данікафарм	Україна	Рідина, 100 мл
98.	Оман	Біола	Україна	Табл. №90
99.	Оман	Еконіка	Україна	Фітосвічки №10
100.	Корінь Оману	Nature's Answer	США	Рідина, 60 мл
101.	Full Spectrum Elicampane Root (4:1) (корінь оману)	Swanson	США	Капс. 100 мг №60
102.	Цикорій	ЗАТ «Ліктрави»	Україна	Розсипна пачка 45 г
103.	Фіточай Доктор плюс № 43 Цикорій	ТМ «Доктор плюс»	Україна	Розсипна пачка 50 г
104.	Цикорій	Vach	США	Рідина, 0,7 рідкої унції (20 мл)
105.	Часник	Данікафарм	Україна	Пігулки 0,4 г №90
106.	Часник – надійний захист	Данікафарм	Україна	Пігулки 0,4 г №90
107.	Екстракт часнику	Еліт-фарм	Україна	Табл. 0,25 г №40, №80
108.	Олійний екстракт часнику	ТОВ Грін-віза	Україна	Капс. № 84
109.	Часник в капсулах – сухий порошок цибулин часнику, NATURLINE	Данікафарм	Україна	Капс. 0,4 № 60
110.	Часник	Біола	Україна	Олія 30 мл
111.	Часник	Біола	Україна	Табл. 0,4 г №90
112.	Часник (Garlic extract)	21st Century Health Care	США	Табл. №60
113.	Часник без запаху Олріч (Allirich odorless Garlic)	Arizona Natural	США	Капс. №250
114.	Часник порошок (Garlic powder)	Frontier Natural Products	США	Порошок 2,40 унції (68 г)
115.	Масло із екстракту часнику (Oil of Garlic)	Christopher's Original Formulas	США	Олія 59 мл
116.	Часник (Garlic)	Eclectic Institute	США	Капс. 550 мг, №120
117.	Органічний порошок	Frontier Natural	США	Порошок

	часнику (Organic Garlic powder)	Products		2.33 унції (66 г)
118.	Часник (Odorless Garlic)	Puritan's Pride	США	Капс. 500, 1000 мг, №100, №250
119.	Часник (Optimized Garlic)	Life Extension	США	Капс. №200
120.	Часник (екстракт) Odorless Garlic	NOW Foods	США	Капс. 50 мг, №250
121.	Часник 5000 (екстракт) Garlic	NOW Foods	США	Табл. №90
122.	Часник Garlic цибулини	Nature's Way	США	Капс. 580 мг, №100
123.	Максимальна сила часнику (Maximum Strength Garlic)	Webber Naturals	Канада	Капс. 500 мг, №60

Отже, проведений аналіз асортименту антидіабетичних засобів, що містять інулін і представлені на фармацевтичному ринку України, свідчить про його широту та різноманітність, водночас із чітко вираженою структурною специфікою. Асортимент налічує 123 торгових найменувань, при цьому домінуючу позицію займають БАД (97,6%), тоді як частка зареєстрованих ЛЗ є незначною. Це підтверджує орієнтацію інуліновмісної продукції переважно на профілактику та комплексну підтримувальну терапію ЦД II типу.

Переважаання однокомпонентних засобів з інуліном (65,57%) свідчить про високий попит на прості за складом продукти з чітко визначеним функціональним призначенням, тоді як наявність значної частки комбінованих препаратів (34,42%) відображає тенденцію до багатоконпонентного підходу у корекції метаболічних порушень. Найбільш поширеними ЛФ є капсули, таблетки та порошки, що забезпечують зручність застосування і точність дозування [8].

Важливою особливістю ринку є переважання вітчизняних виробників (60,16%), що свідчить про конкурентоспроможність українських компаній у сегменті інуліновмісних засобів та наявність потенціалу для подальшого розвитку цього напрямку. Загалом отримані результати підтверджують, що

інулін займає стійке місце в асортименті антидіабетичних засобів як ефективний функціональний компонент, а відповідний сегмент фармацевтичного ринку має перспективи подальшого розширення та удосконалення.

2.2. Структура і динаміка ринку антидіабетичних засобів, що містять інулін

Ринок антидіабетичних засобів, що містять інулін, в Україні має чітко виражену структурну специфіку: він формується переважно не класичними рецептурними/реєстрованими цукрознижувальними препаратами, а сегментом дієтичних добавок та інуліновмісної рослинної сировини, які позиціонуються як засоби для профілактики та підтримки метаболічного контролю при ЦД 2 типу. За результатами аналізу асортименту на ринку ідентифіковано 123 торгових найменувань, причому 97,6% становлять БАД, тоді як частка саме ЛЗ є мінімальною [8]. Така структура пояснюється тим, що інулін розглядається передусім як функціональний пребіотичний компонент, який підсилює дієтотерапію, сприяє нормалізації вуглеводного та ліпідного обміну і часто входить до комплексних схем ведення пацієнтів.

Таблиця 2.2

Структура та динамічні характеристики ринку антидіабетичних засобів, що містять інулін

Критерій аналізу	Показники структури ринку	Характеристика динаміки
Тип продукції	Переважання БАД (97,6%); незначна частка ЛЗ (2,4%)	Стабільне зростання кількості БАДів за рахунок нових торгових найменувань
Склад засобів	Однокомпонентні (65,57%) та комбіновані (34,42%) продукти	Тенденція до збільшення частки комбінованих засобів з інуліном
Лікарські форми	Капсули, таблетки, порошки; менша частка рідких форм і фіточаїв	Розширення асортименту порошків та саше для індивідуального дозування
Походження продукції	Вітчизняні виробники – 60,16%; імпорتنі – 39,84%	Зростання ролі українських виробників у середньому

		ціновому сегменті
Рослинна сировина	Топінамбур, цикорій, кульбаба, лопух, оман	Підвищений інтерес до натуральних та фітотерапевтичних продуктів
Канали реалізації	Аптечні мережі та онлайн-аптеки	Активне зростання онлайн-каналу збуту
Цінове позиціонування	Низький і середній сегменти – вітчизняна продукція; середній і високий – імпорт	Посилення цінової конкуренції між виробниками
Функціональне призначення	Профілактика та допоміжна терапія ЦД II типу	Розширення позиціонування (метаболічний синдром, дисбіоз, ожиріння)

Внутрішня структура ринку за складом також є показовою: переважають однокомпонентні продукти з інуліном (65,57%), які зазвичай мають просте позиціонування («інулін» як основний інгредієнт у формі капсул/таблеток/порошку). Водночас значну частку займають комбіновані засоби (34,42%), де інулін поєднується з іншими активними компонентами (наприклад, FOS, пробіотичними комплексами, рослинними екстрактами тощо) [8]. Це свідчить про тенденцію ринку до комплексних продуктів, орієнтованих не лише на глікемічний контроль, а й на супутні проблеми – дисбіоз, надлишкову масу тіла, порушення ліпідного профілю та загальний метаболічний ризик.

Структура за ЛФ підтверджує орієнтацію на масового споживача: найбільше представлені капсули, таблетки та порошки, рідше – саше, рідкі форми (екстракти/концентрати), фіточаї та рослинна сировина [8]. Домінування твердих форм пояснюється простотою дозування, зручністю застосування і можливістю тривалого використання в межах підтримувальних програм. Окремий сегмент утворює рослинна сировина (топінамбур, цикорій, кульбаба, лопух, оман), що відображає попит на «натуральні» продукти та фітотерапевтичні підходи, які часто комбінуються зі стандартним лікуванням.

Важливою складовою структури ринку є походження продукції: встановлено, що 60,16% асортименту забезпечує вітчизняний виробник, тоді як 39,84% – імпорт (зокрема США, Польща, Канада, Велика Британія та ін.) [8].

Це означає, що український сегмент є конкурентним і добре розвиненим у ніші інуліновмісних добавок та фітопродуктів, а імпорту частіше представлений порошковими інулінами, пробіотичними комплексами й «брендowanими» продуктами, які займають середній і вищий цінові сегменти. З позиції маркетингового аналізу така структура створює поле для конкуренції не лише за ціною, а й за якістю сировини, формою випуску, комбінованим складом і репутацією бренду.

Щодо динаміки ринку, її доцільно описувати як динаміку присутності/пропозиції (кількість торгових найменувань, оновлення асортименту, поява нових комбінацій, розширення каналів збуту), оскільки для інуліновмісних продуктів особливо вагомими є аптечні та онлайн-канали, де швидко змінюється номенклатура. Практично це відстежується через державні реєстри (для ЛЗ) та через аптечні/онлайн-агрегатори (для наявності, форм випуску, виробників, цінових діапазонів) [12, 13]. Сам факт значної кількості позицій (123) та переважання БАД-сегмента вказує на ринок із високою варіативністю пропозиції й активним оновленням лінійок, де конкуренція відбувається через розширення асортименту, створення комплексних формул та просування «профілактичної» цінності продукту.

Отже, структура ринку антидіабетичних засобів з інуліном характеризується домінуванням дієтичних добавок, значною часткою однокомпонентних продуктів, поширенням твердих лікарських форм і суттєвим внеском вітчизняних виробників [8]. Динаміка цього сегмента проявляється насамперед у розширенні асортименту та комбінуванні інуліну з іншими компонентами, а також у посиленні ролі аптечних мереж і онлайн-каналів як ключових джерел пропозиції та цінової конкуренції.

2.3. Конкурентний аналіз виробників та позиціонування на ринку

Конкурентне середовище ринку антидіабетичних засобів, що містять інулін, в Україні формується переважно за рахунок вітчизняних виробників БАД і фітопрепаратів, які займають домінуючі позиції в асортиментній

структурі. Найбільш представленими на ринку є українські компанії Іннео Фарм, ТОВ «Нутрімед», НПА «Одеська біотехнологія», ТОВ «Янтра-2006», Харківська фармацевтична фабрика, Stark Pharm, ТОВ Elit Pharm, ТОВ «Елемент здоров'я», а також група підприємств Інулан ЛТД, НВП, МП, які разом формують значну частку інуліновмісної продукції. Висока концентрація позицій одного виробника (зокрема Інулан ЛТД) свідчить про стратегію масштабного асортиментного охоплення та активне позиціонування в сегменті функціональних і профілактичних засобів.

Окреме місце в конкурентній структурі ринку займає лінійка «Інулін-Нео» виробника Іннео Фарм (Україна), яка представлена кількома продуктами: Інулін-Нео (капсули), Інулін-Нео 3 дитячий, Інулін-Нео 5 (саше), Інулін-Нео 1000 (таблетки), що дозволяє охоплювати різні цільові групи споживачів – дорослих, дітей, осіб із порушеннями вуглеводного обміну та пацієнтів, орієнтованих на профілактику. Така багатоформатність є важливою конкурентною перевагою, оскільки забезпечує гнучке позиціонування бренду як універсального засобу для комплексної підтримки метаболізму [9].

Значну роль у конкурентній боротьбі відіграють також виробники, що пропонують однокомпонентні препарати інуліну, зокрема ТОВ «Нутрімед» (Інулін 500 мг), НПА «Одеська біотехнологія» (Інулін, Квертулін), Stark Pharm (Inulin & FOS), Зелена долина (Інулін, Інулін Nosorog). Дані продукти позиціонуються як базові пребіотики або допоміжні засоби при інсулінорезистентності та ЦД II типу, що створює конкуренцію всередині сегмента «чистого інуліну» за рахунок ціни, дозування та форми випуску.

Водночас суттєву частину конкурентного поля формують комбіновані інуліновмісні засоби, де інулін поєднується з рослинними екстрактами або іншими біоактивними компонентами. До таких виробників належать ТОВ Elit Pharm (Ендокрин Актив – антидіабетичний біокомплекс), Харківська фармацевтична фабрика (Фітоінулін, Інулакт), ТОВ «Грін-Віза» (Інулін форте), Amrita, Зелена аптека планети здоров'я (фітовитяжки з інуліном), а також Данікафарм, Біола, МакВар Екопродукт, які активно використовують сировину

топінамбура, цикорію, кульбаби, лопуха та оману. Таке позиціонування орієнтоване на споживачів, які віддають перевагу фітотерапевтичному та «натуральному» підходу до профілактики метаболічних порушень [8].

Імпортні виробники, зокрема NOW Foods, Swanson, Jarrow Formulas, Bio Planet, Solaray, Nature's Answer, Nature's Way, Gaia Herbs, формують конкурентний сегмент переважно у формі порошкових інулінів, пребіотичних комплексів та рослинної сировини. Їх продукція позиціонується як високоякісна, органічна або стандартизована, що дозволяє конкурувати в середньо- та преміальному цінових сегментах, проте за кількістю торгових найменувань вони поступаються вітчизняним виробникам.

Отже, конкурентний аналіз свідчить, що ринок антидіабетичних засобів з інуліном в Україні є високонасиченим і фрагментованим, з домінуванням українських виробників, серед яких ключові позиції займають Іннео Фарм, Інулан ЛТД, ТОВ «Нутрімед», НПА «Одеська біотехнологія», Stark Pharm, Харківська фармацевтична фабрика. Позиціонування продукції здійснюється переважно в площині профілактики та комплексної підтримки при ЦД II типу, що формує передумови для подальшого розвитку цього сегмента та впровадження більш диференційованих маркетингових стратегій.

2.4. Поведінка споживачів та фактори вибору засобів

Поведінка споживачів на ринку антидіабетичних засобів з інуліном формується під впливом хронічного характеру ЦД II типу, необхідності тривалого або постійного застосування допоміжних засобів та орієнтації на профілактику ускладнень. Споживачі, як правило, розглядають інуліновмісні продукти не як альтернативу інсулінотерапії, а як елемент комплексної підтримки обміну вуглеводів, нормалізації мікрофлори кишечника та зниження глікемічних коливань. Це зумовлює стабільний попит на дієтичні добавки з м'якою, але тривалою дією.

Одним із ключових факторів вибору є склад та походження сировини. Значна частина споживачів надає перевагу засобам, що містять інулін

природного походження з коренів топінамбура, цикорію, кульбаби або оману. Наприклад, препарати «Інулін-Нео», «Інулін-Нео 5» (виробник – Іннео Фарм) позиціонуються як концентрат топінамбуру, що викликає довіру у пацієнтів, орієнтованих на фітотерапію. Аналогічно, продукти компанії Інулан ЛТД (Мультинулан, Здраволін, Токсінофф) сприймаються як натуральні фітокомплекси, що поєднують інулін з іншими рослинними компонентами.

Вагомим чинником споживчого вибору є ЛФ та зручність застосування. Пацієнти літнього віку переважно обирають капсули або таблетки (наприклад, Інулін Нутрімед, Інулін-діет, Інулін-Нео 1000), оскільки вони прості у дозуванні та не потребують додаткового приготування. Водночас батьки дітей або споживачі з підвищеною чутливістю до таблетованих форм частіше надають перевагу саше чи порошкам з приємним смаком, таким як «Інулін-Нео 3 для дітей» або інулінові порошки імпортих брендів NOW Foods, Bio Planet, Jarrow Formulas [9].

Ціновий фактор також істотно впливає на поведінку споживачів. Більшість покупців обирають продукцію середнього або низького цінового сегмента, що зумовлює домінування вітчизняних виробників на ринку. Наприклад, препарати українського виробництва (Інулін-Нео, Інутан, Фітоінулін) є доступнішими за імпортні аналоги та часто мають ширший асортимент упаковок. Водночас частина споживачів з вищим рівнем доходу свідомо обирає імпортні бренди (Swanson, NOW Foods, Solaray), асоціюючи їх з високою якістю, органічним походженням та міжнародними стандартами виробництва.

Окрему роль у формуванні попиту відіграють рекомендації лікарів, фармацевтів та інформаційні ресурси. Лікарі-ендокринологи та сімейні лікарі зазвичай рекомендують інуліновмісні засоби як допоміжний компонент дієтотерапії при інсулінонезалежному ЦД. Фармацевти ж часто орієнтують споживачів на популярні бренди або на продукцію з оптимальним співвідношенням «ціна–якість». Крім того, значний вплив мають онлайн-аптеки

та сервіси порівняння цін, зокрема Tabletki.ua [13], де покупці аналізують відгуки, рейтинг і доступність засобів.

Загалом, поведінка споживачів антидіабетичних засобів з інуліном характеризується раціональним підходом, орієнтацією на натуральність, безпеку, зручність застосування та економічну доцільність. Сукупність цих факторів формує попит на широкий асортимент переважно вітчизняних дієтичних добавок, що займають стійкі позиції на фармацевтичному ринку України.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ІНУЛІНОВМІСНОЇ СИРОВИНИ І МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ

3.1. Перспективи використання інуліну в Україні

Перспективи використання інуліну в Україні зумовлені поєднанням сприятливих природно-ресурсних, науково-технологічних та соціально-економічних чинників. Україна має значний потенціал для вирощування інуліновмісних рослин, зокрема топінамбура та цикорію, які добре адаптовані до ґрунтово-кліматичних умов більшості регіонів країни. Дослідження вітчизняних науковців доводять можливість ефективного отримання інуліну та інуліноподібних речовин з топінамбура за допомогою ферментативних технологій, що відкриває перспективи розвитку власного промислового виробництва цієї біологічно цінної сировини [1].

Важливою передумовою розширення використання інуліну є зростання поширеності ЦД II типу та інших метаболічних порушень серед населення України. У цьому контексті інулін розглядається як функціональний інгредієнт із доведеною гіпоглікемічною, пребіотичною та метаболічно коригувальною дією, що дозволяє застосовувати його у складі антидіабетичних засобів, дієтичних добавок і продуктів лікувально-профілактичного харчування [6]. Застосування інуліну у фітотерапії сприяє зменшенню фармакологічного навантаження на організм і підвищує прихильність пацієнтів до тривалої терапії [5].

Перспективним напрямом є подальший розвиток фармацевтичного ринку інуліновмісних препаратів, що вже сьогодні характеризується широким асортиментом, переважно представленим вітчизняними виробниками. Аналітичні дослідження свідчать, що частка українських препаратів з інуліном перевищує частку імпортованих аналогів, що пов'язано з доступністю сировини, нижчою собівартістю продукції та активною орієнтацією на споживачів із

середнім рівнем доходу [10]. Це створює передумови для імпортозаміщення та зміцнення позицій національних фармацевтичних компаній.

Значний потенціал має інтеграція інуліну у виробництво функціональних харчових продуктів і дієтичних добавок, що відповідає сучасним тенденціям здорового харчування та профілактичної медицини. Наукові джерела вказують на доцільність використання інуліну як харчового волокна, замітника цукру та пребіотика у продуктах для осіб з порушенням вуглеводного обміну, ожирінням і серцево-судинними захворюваннями [19]. Розвиток цього сегмента є особливо актуальним з огляду на глобальні стратегії охорони здоров'я та зростання попиту на «здорові» продукти.

Окрему роль у формуванні перспектив використання інуліну відіграє нормативно-правове та фармакоеконімічне підґрунтя. Законодавчі ініціативи та аналітичні матеріали свідчать про наявність умов для легального виробництва, реєстрації та застосування інуліну у фармацевтичній і харчовій галузях України [20]. З фармакоеконімічної точки зору інуліновмісні засоби є економічно доцільними, оскільки дозволяють знизити витрати на лікування ускладнень ЦД за рахунок профілактичного та підтримувального ефекту [18, 11].

Отже, перспективи використання інуліну в Україні є багатоаспектними та охоплюють фармацевтичну, харчову й аграрну сфери. Поєднання науково-обґрунтованих властивостей інуліну, наявності сировинної бази, зростаючого попиту та підтримки з боку національного ринку створює умови для подальшого розширення його застосування у комплексній профілактиці та лікуванні метаболічних захворювань.

3.2. Рекомендації щодо маркетингової стратегії для антидіабетичних засобів, що містять інулін

Формування ефективної маркетингової стратегії для антидіабетичних засобів, що містять інулін, доцільно базувати на чіткому позиціонуванні цих продуктів як компонентів комплексної терапії та профілактики ЦД II типу. У комунікаційній політиці слід акцентувати увагу на науково доведених

властивостях інуліну – гіпоглікемічній дії, пребіотичному ефекті, покращенні вуглеводного обміну та зниженні ризику метаболічних ускладнень. Такий підхід сприяє формуванню довіри з боку медичних працівників і споживачів та дозволяє відмежувати інуліновмісні засоби від звичайних харчових добавок.

Важливим елементом стратегії є сегментація цільової аудиторії. Основними споживчими сегментами доцільно вважати пацієнтів з ЦД II типу, осіб із предіабетом, метаболічним синдромом та надмірною масою тіла, а також людей старшого віку, які орієнтовані на профілактику хронічних захворювань. Для кожної групи слід формувати окремі маркетингові меседжі: для пацієнтів – підтримка стабільного рівня глюкози, для осіб із груп ризику – профілактичний ефект, для літніх споживачів – м'яка дія та безпечність тривалого застосування.

Цінова стратегія повинна враховувати соціальну значущість антидіабетичних засобів. Доцільним є використання стратегії доступної ціни, особливо для препаратів вітчизняного виробництва, що дозволяє забезпечити ширше охоплення споживачів. Одночасно можливе формування окремих продуктових ліній – базових (моноінулін) та преміальних (комбіновані засоби з пребіотиками, вітамінами, рослинними екстрактами), що дає змогу задовольнити потреби різних соціально-економічних груп.

Важливу роль у просуванні інуліновмісних антидіабетичних засобів відіграє робота з медичною та фармацевтичною спільнотою. Рекомендується активне використання освітнього маркетингу: участь у науково-практичних конференціях, підготовка інформаційних матеріалів для лікарів та фармацевтів, проведення семінарів щодо ролі інуліну в комплексній терапії діабету. Рекомендації фахівців суттєво впливають на вибір споживачів і підвищують рівень довіри до продукції.

Ефективним інструментом є також цифровий маркетинг та присутність в онлайн-каналах продажу. З огляду на активне використання електронних аптек і медичних порталів, доцільно забезпечити якісний інформаційний супровід продукції в інтернеті: детальний опис складу, механізмів дії, показань до застосування та результатів клінічних і наукових досліджень. Контент-

маркетинг, спрямований на підвищення обізнаності населення щодо ролі інуліну у профілактиці діабету, сприяє формуванню лояльності споживачів.

Отже, рекомендована маркетингова стратегія для антидіабетичних засобів з інуліном має бути комплексною та поєднувати науково обґрунтоване позиціонування, чітку сегментацію ринку, доступну цінову політику, активну взаємодію з фахівцями охорони здоров'я та сучасні інструменти цифрового просування. Такий підхід забезпечує конкурентоспроможність інуліновмісних препаратів і сприяє сталому розвитку цього сегмента фармацевтичного ринку.

ВИСНОВКИ

У ході виконання роботи «Маркетинговий аналіз фармацевтичного ринку антидіабетичних засобів, що містять інулін» було всебічно досліджено теоретичні, наукові та прикладні аспекти функціонування цього сегмента фармацевтичного ринку України.

У першому розділі узагальнено сучасні наукові підходи до вивчення ринку антидіабетичних засобів з інуліном, а також проаналізовано біохімічні, фармакологічні та фізіологічні властивості інуліну. Встановлено, що інулін є біологічно активним природним полісахаридом з доведеною гіпоглікемічною, пребіотичною та метаболічно коригуючою дією, що обґрунтовує доцільність його застосування у комплексній терапії та профілактиці ЦД II типу. Теоретичні засади маркетингового аналізу дозволили визначити ключові інструменти дослідження фармацевтичного ринку, зокрема аналіз асортименту, структури, конкурентного середовища та споживчої поведінки.

У другому розділі проведено маркетинговий аналіз ринку антидіабетичних засобів, що містять інулін. Встановлено, що асортимент даної групи представлений переважно дієтичними добавками, які випускаються у різноманітних ЛФ (капсули, таблетки, порошки, саше, фітосировина). Ринок характеризується значною часткою продукції вітчизняного виробництва, що свідчить про наявність сировинного потенціалу та зацікавленість українських виробників у розвитку цього напрямку. Аналіз структури і динаміки ринку показав стабільну тенденцію до зростання попиту на інуліновмісні засоби, що зумовлено поширеністю ЦД, орієнтацією населення на природні та безпечні засоби, а також зростанням ролі профілактичної медицини.

Конкурентний аналіз засвідчив наявність помірно конкурентного середовища з великою кількістю торгових найменувань, але обмеженою диференціацією продуктів. Основними конкурентними перевагами є склад, концентрація інуліну, форма випуску, ціна, репутація виробника та рекомендації медичних працівників. Дослідження поведінки споживачів

показало, що при виборі інуліновмісних антидіабетичних засобів ключову роль відіграють ефективність, натуральність, безпечність, доступність та поінформованість про продукт.

У третьому розділі визначено перспективи використання інуліну в Україні та обґрунтовано рекомендації щодо маркетингових стратегій. Доведено, що Україна має значний потенціал для розвитку виробництва інуліну завдяки наявності інуліновмісної рослинної сировини (цикорій, топінамбур), наукової бази та зростаючого внутрішнього попиту. Запропоновані маркетингові рекомендації ґрунтуються на чіткому позиціонуванні інуліновмісних засобів як складової комплексної терапії, сегментації цільової аудиторії, використанні доступної цінової політики, розвитку освітнього та цифрового маркетингу.

Загалом, результати проведеного дослідження підтверджують актуальність, практичну значущість і перспективність розвитку ринку антидіабетичних засобів, що містять інулін. Реалізація запропонованих маркетингових підходів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності продукції, розширенню асортименту та покращенню доступності ефективних засобів для профілактики і комплексного лікування ЦД в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безусов А.Т., Пилипенко І.В., Средницька З.Ю. Вивчення ферментативних систем топінамбуру для отримання інуліну та інуліноподібних речовин *in vitro*. *Наукові праці*, випуск 36, том 2. 2009. С. 34-37.
2. Ковальов В. М. Фармакогнозія з основами біохімії рослин: підручник для студентів вищих фармацевтичних установ освіти та фармацевтичних факультетів вищих медичних установ освіти III-IV рівнів акредитації / Ковальов В. М., Павлій О. І., Ісакова Т. І.; за ред. В. М. Ковальова. Харків: Видво НФАУ, 2007. 704 с.
3. Фармакогнозія: базовий підручник для студентів вищих фармацевтичних навчальних закладів (фармацевтичних факультетів) IV рівня акредитації / В.С. Кисличенко, І.О. Журавель, С.М. Марчишин [та ін.]; за ред. В.С. Кисличенко. Харків: НФАУ: Золоті сторінки, 2015. 736 с.
4. Особливості фітотерапії цукрового діабету крізь призму коморбідності й профілактики ускладнень (огляд літератури) / Волошин О.І., Глубоченко О.В., Паньків І.В. та ін. *International Journal of Endocrinology*. 2019. Vol. 15, №. 3. P. 258-267
5. Цаль О.Я., Лисюк Р.М. Застосування лікарських рослин при цукровому діабеті. *Дім, сад, город*. 2018. № 5 (165). С. 25-32.
6. Ahmed W., Rashid S. Functional and therapeutic potential of inulin: A comprehensive review. *Crit Rev Food Sci Nutr*. 2019. Vol. 59(1). P. 1-13.
7. The physiological functions and pharmaceutical applications of inulin. X. Wan et al. *Carbohydrate Polymers*. 2020. Vol. 246. P. 116589.
8. Сахацька І.М., Горошко О.М., Захарчук О.І., Ежнед М.А., Матущак М.Р. Аналіз асортименту препаратів, що містять інулін та використовуються при цукровому діабеті. The 12th International scientific and practical conference «Topical issues of the development of modern science» (July 29-31, 2020) Publishing House «ACCENT», Sofia, Bulgaria. 2020. Pp. 268-278.

9. Сахаська І.М., Горошко О.М., Захарчук О.І., Ежнед М.А., Матушак М.Р., Михайлюк Н.В., Костишин Л.В. Аналіз фармацевтичного ринку препаратів, що містять інулін. The 10th International scientific and practical conference «*Scientific achievements of modern society*» (May 27-29, 2020) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2020. Pp. 875-883.

10. The marketing analysis of medicines containing inulin and presented at the pharmaceutical market of Ukraine. Sakhatska I.M., Horoshko O.M., Ezhned M.A., Matushchak M.R. //IV Correspondence International Scientific and Practical Conference: An integrated approach to science modernization: methods, models and multidisciplinary held on August 26th, 2022 by NGO European Scientific Platform (Vinnytsia, Ukraine), LLC International Centre Corporative Management (Vienna, Austria). P. 386-390

11. Savych A.O., Pavliuk B.V. Marketing analysis of the pharmaceutical market of antidiabetic drugs in Ukraine. *Current issues in pharmacy and medicine: science and practice*. 2022. Vol. 15, № 1. P. 80-85. URL: <https://doi.org/10.14739/2409-2932.2022.1.252509> (date of access: 01.01.2026).

12. Державний реєстр лікарських засобів України. URL: <http://www.drlz.kiev.ua> (дата звернення: 20.12.2025).

13. Таблетка.ua. URL: <https://tabletki.ua/> (дата звернення: 20.12.2025).

14. Розробка нового антидіабетичного фітозасобу / Н.Є. Стадницька, Н.О. Ударцева, Р.Т. Конечна та ін. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2007. № 590. С. 164-168.

15. Кічимасова, Я. С. Перспективи пошуку інуліновмісних рослин. *Функціональні харчові продукти – дієтичні добавки – як дієвий засіб різнопланової профілактики захворювань: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, 11-12 квітня. 2013 р.* Харків: ЕСЕН, 2013. С. 121-122.

16. Інулін. *Фармацевтична енциклопедія*. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/3354/inulin> (дата звернення: 20.12.2025).

17. Wholemeal products-the world's health strategy / O.I. Rybalka et al. *Fiziologia rastenij i genetika*. 2024. Vol. 56, № 2. P. 95-129. URL: <https://doi.org/10.15407/frg2024.02.095> (date of access: 01.01.2026).
18. Фармакоекономіка в Україні: стан та перспективи розвитку: матеріали XIII наук.-практ. INTERNET-конф., м. Харків, 21 травня 2021 р. / редкол.: А. А. Котвіцька та ін. Х.: Вид-во НФаУ, 2021. С. 213-218.
19. Інулін з цикорію - факти та вживання - Ecoeda.com.ua. *Ecoeda.com.ua*. URL: https://ecoeda.com.ua/statii/inulin-z-tsykoriiu-fakty-ta-vzhyvannia/srsltid=AfmBOoon_ilZE4zXUWIdMaVGOMhuimyk7BTARuKyJ-XmAsIhfKyvObcD (дата звернення: 01.01.2026).
20. Legislative basis of implementation of the process of production and use of inulin in our country / V. Botsyurko et al. *Scientific and informational bulletin of Ivano-Frankivsk University of Law named after King Danylo Halyskyi*. 2022. №. 13(25). P. 158–164. URL: <https://doi.org/10.33098/2078-6670.2022.13.25.158-164> (date of access: 01.01.2026).